

Dziedziczenie udziałów w spółce z o.o.

Prowadzenie spółki z o.o. może odbywać się w ramach „rodzinnej współpracy”, jak miało to miejsce w przedstawionej sytuacji, w której Czytelniczka i jej matka były jedynymi wspólnikami takiej spółki. Po śmierci matki do rozstrzygnięcia pozostaje kwestia m.in. dziedziczenia pozostawionych przez nią udziałów w spółce przez jej dwie córki (z których tylko jedna była współnikiem spółki) oraz jej małżonka.

Spadkobranie a małżeński ustrój majątkowy

W pierwszej kolejności należy ustalić, jaki ustrój majątkowy obejmował zmarłą i jej męża, a w szczególności w skład jakiego majątku (osobistego czy wspólnego) wchodziły posiadane przez nią udziały w spółce. Czytelniczka nie wskazała, czy udziały te należały do majątku wspólnego małżonków w ramach ustawowej wspólności majątkowej, czy stanowiły majątek osobisty zmarłej, a może małżonkowie ustanowili całkowitą rozdzielność majątkową?

Od wyjaśnienia tej kwestii zależy m.in. to, jaka część z pozostawionych przez zmarłą udziałów wejdzie do masy spadku. Przykładowo, jeśli udziały te wchodziły do majątku wspólnego małżonków, to z momentem ustania ustawowej wspólności majątkowej (tj. z momentem śmierci matki Czytelniczki) połowa majątku wspólnego przypadnie jej mężowi. W takiej sytuacji dziedziczeniu będzie podlegała wyłącznie połowa z postawionego przez zmarłą majątku wspólnego, w szczególności zaś połowa przedmiotowych udziałów.

Podstawa dziedziczenia

Udziały w spółce są prawami majątkowymi i jako takie wchodzi do masy spadkowej wraz z pozostałym majątkiem zmarłej. Powołanie do spadku może wynikać bądź z testamentu bądź z mocy samej ustawy. Czytelniczka nie wspomina o istnieniu testamentu, zatem – zgodnie z art. 931 § 1 kodeksu cywilnego – tzw. spadkobiercami pierwszej kategorii, czyli osobami dziedziczącymi w pierwszej kolejności, są dzieci zmarłej oraz jej małżonek.

W przedstawionej sytuacji osobami powołanymi do spadku (ustalonego z uwzględnieniem zasad rządzących małżeńskim ustrojem majątkowym, który obowiązywał zmarłą) będzie zasadniczo Czytelniczka, jej siostra oraz mąż zmarłej. W takim przypadku każdemu z Państwa przypada równa część tak określonego spadku. W praktyce może to oznaczać, że – jeśli udziały stanowiły majątek wspólny małżonków – odziedziczą Państwo po 1/3 z połowy udziałów pozostawionych przez zmarłą, zaś druga połowa (wyłączona spod dziedziczenia) przypadnie w całości mężowi zmarłej.

Spadkobiercy a umowa spółki

Zgodnie z powyższym, poprzez odziedziczenie udziału w spółce, spadkobierca może stać się współnikiem w spółce. Warto przy tym pamiętać, iż chwilą uzyskania statusu współnika jest moment powiadomienia spółki o przejściu udziałów wraz z przedstawieniem sądowego stwierdzenia nabycia spadku lub notarialnego aktu poświadczenia dziedziczenia.

Dla ostatecznego ustalenia zasad dziedziczenia udziałów w spółce konieczne jest przeanalizowanie umowy spółki, która może w tym względzie wprowadzać swoiste modyfikacje poprzez całkowite wyłączenie lub ograniczenie możliwości wstąpienia do spółki spadkobierców zmarłego współnika. Aby takie postanowienie było jednak skuteczne, umowa spółki musi określać sposób i warunki spłaty spadkobierców niewstępujących do spółki (art. 183 § 1 ksh).

Jeśli umowa spółki nie stanowi inaczej, spadkobiercy (tj. Czytelniczka, jej siostra oraz mąż zmarłej) mogą uzyskać status wspólnika spółki. W celu uniknięcia powiększenia grona wspólników, Czytelniczka mogłaby w takim przypadku nabyć przedmiotowe udziały od pozostałych spadkobierców lub umorzyć je na uzgodnionych przez strony warunkach. Stosowne postanowienia w tym względzie mogą zostać poczynione jeszcze na etapie działu spadku, czyli w postępowaniu, którego celem jest wskazanie który ze spadkobierców otrzyma konkretne przedmioty lub prawa zmarłego oraz na jakich zasadach spadkobiercy między sobą winni dokonać stosownych rozliczeń.

Innym rozwiązaniem, bez konieczności ponoszenia dodatkowych kosztów, jest możliwość wskazania Czytelniczki przez pozostałych spadkobierców jako wspólnego przedstawiciela, który będzie wykonywał ich prawa w spółce (art. 184 § 1 ksh). Należy pamiętać, iż przy takim rozwiązaniu będzie im nadal przysługiwało m.in. prawo do dywidendy.

Opodatkowanie spadku

Zgodnie z ustawą o podatku od spadków i darowizn odziedziczenie udziałów w spółce, jako nabycie praw majątkowych, podlega opodatkowaniu. W takim przypadku podstawę opodatkowania stanowi wartość udziałów (po potrąceniu ewentualnych długów spadkowych lub innych ciężarów) ustalona według stanu w chwili nabycia i cen rynkowych z dnia powstania obowiązku podatkowego (tj. z dnia przyjęcia spadku). W przypadku dziedziczenia (np. udziałów w spółce) zwolnienie od podatku przysługuje m.in. małżonkowi oraz dzieciom, jeżeli w terminie 6 miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia sądu stwierdzającego nabycie spadku zgłoszą oni nabycie udziałów właściwemu naczelnikowi urzędu skarbowego. Obowiązek zgłoszenia nie obejmuje jednak przypadków, gdy wartość nabytego spadku wraz z majątkiem nabytym od spadkodawczyni w okresie 5 ostatnich lat nie przekroczyła kwoty 9 637 zł. Należy podkreślić, iż każdy ze spadkobierców indywidualnie spełnia przewidziane dla takiego zwolnienia obowiązki.

Autor: Anna Kamińska, radca prawny, Kancelaria Prawna Piszcz i Wspólnicy